

Bildandet, organiserandet och uppstart av Samhällsbyggandets Regelforum

Slutrapport

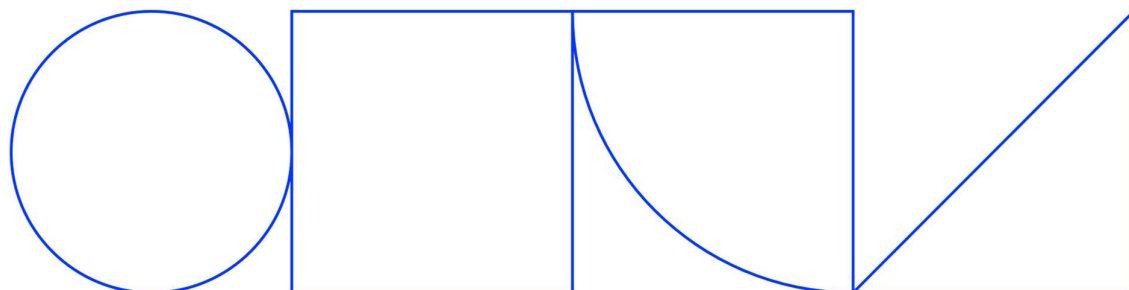
Kristina Gabriell, Michael Strömgren
IQ Samhällsbyggnad

2024-05-02

BYGGFÖRETAGEN

| | Innovationsföretagen

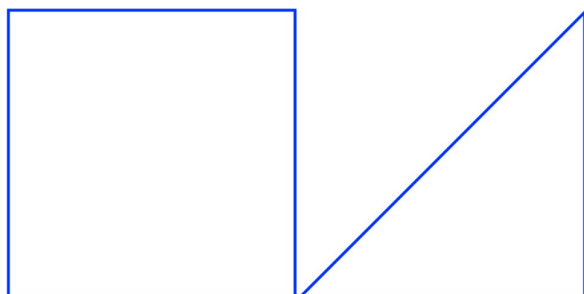
Förord

Samhällsbyggandets Regelforum är sektorns initiativ för ett ökat aktörsansvar för att utveckla befintliga och nya regelverk som möjliggör ett modernare, effektivare och mer innovativt byggande med helhetssyn, hållbarhet och långsiktighet som ledstjärnor. Samhällsbyggandets Regelforum samordnas av IQ Samhällsbyggnad. Verksamheten byggs successivt upp och leds av en styrgrupp med medlemmar från de initiativtagande organisationerna: IQ Samhällsbyggnad, Byggföretagen, Byggherrarna, Byggmaterialindustrierna, Fastighetsägarna, Innovationsföretagen, Installatörsföretagen, Sveriges Allmännyttan och TMF. Det aktuella projektet är en del i uppbyggnaden av forumet, och i arbetet har en stor mängd aktörer och individer deltagit. Författarna riktar ett stort tack till alla som bidragit i arbetet med uppbyggnaden av Samhällsbyggandets Regelforum, samt till SBUF, Boverket, Regeringkansliet och initiativtagarna som bidragit med finansiering till arbetet.

Huvudansvariga för arbetet och därmed också detta projekt har varit initiativtagarnas representanter tillsammans med medarbetarna i kanslifunktionen:

- Lars Redtzer, Byggföretagen
- Tommy Lehnberg, Byggherrarna
- Jenny Svärd (tidigare Anna Ryberg Ågren), Byggmaterialindustrierna
- Rikard Silverfur, Fastighetsägarna
- Anders Persson, Innovationsföretagen
- Anders Gustin, Installatörsföretagen
- Sofia Hansdotter (tidigare Jonas Högset), Sveriges Allmännyttan
- Gustaf Edgren (tidigare Anders Rosenkilde), TMF
- Anita Aspegren, IQ Samhällsbyggnad
- Olle Samuelson, IQ Samhällsbyggnad
- Mårten Lindström, More10 AB
- Emma Hult, IQ Samhällsbyggnad
- Michael Strömgren, IQ Samhällsbyggnad
- Kristina Gabriell, IQ Samhällsbyggnad.

Huvudförfattare till rapporten Kristina Gabriell och Michael Strömgren

Sammanfattning

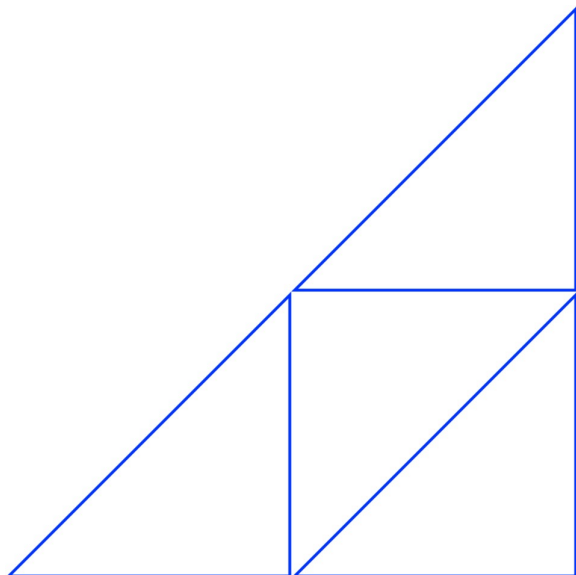
Samhällsbyggandets Regelforum (även benämnt Regelforum) har bildats i syfte att uppnå ett modernare, mer effektivt och innovativt byggande. Detta genom att sektorns aktörer samordnar sig kring, och driver arbetet med både regelverk och standarder till gemensam nytta för sektorns aktörer.

Syftet med detta projekt är att bidra till uppbyggnaden av Samhällsbyggandets Regelforum gällande organisation, struktur, årsvisa prioriteringar samt visa på hur den långsiktiga finansieringen säkerställs.

Det aktuella projektet har bidragit till att Samhällsbyggandets Regelforum idag är en uppskattad samtalspart till såväl Regeringskansli samt Boverket, och regelforums aktiviteter har bidragit till att ge Boverket inspel och synpunkter gällande Möjligheternas Byggregler. Under projektiden har också fastslagits organisation och arbetsformer, samt former för att fler organisationer nu ges möjlighet att ansluta sig och delta i Regelforums arbete. Målet att säkra långsiktig finansiering har varit svårt att nå, och detta arbete fortsätter även kommande år.

Rekommendationer för det fortsatta arbetet inom Regelforum är att sektorn skyndsamt bör påbörja arbetet med att ta fram en modell för verifiering som dels har utrymme för godkända lösningar, dels verifieringsmetoder som svarar mot kravställningar i byggregler och från andra kravställare. Sektorn bör också påbörja strukturering av sektorns standardiseringsarbete, i enlighet med rekommendationerna i *Nationell strategi för standardisering inom samhällsbyggandet*. Utgångspunkten är att krav och standarder såväl som verifiering ska finnas och kunna användas i en digital kontext.

Arbetet bör ske i tät samverkan med Boverket, SIS, Svensk Byggtjänst och dra nytta av arbete som sker inom sektorns branschorganisationer, Smart Built Environment och BIM Alliance. Flera av dessa har redan idag utvecklat branschregler på ett strukturerat sätt.

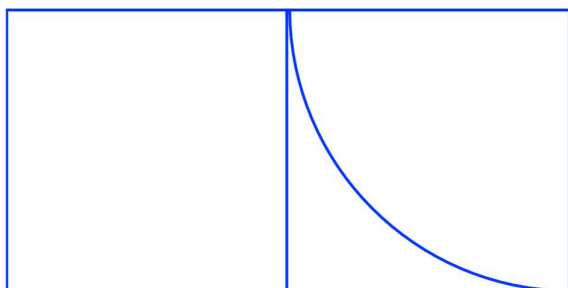

Innehåll

1.	Slutsatser och rekommendationer	4
2.	Bakgrund	5
3.	Syfte	7
4.	Mål för projektet	8
5.	Genomförande och resultat	8
5.1.	Bidrag till utveckling av nya regelverket	9
5.2.	Sektorns arbete med strategi för standardisering	12
5.3.	Organisatoriska förutsättningar för löpande arbete med att prioritera och strategiskt hantera frågor inom området	13
5.4.	Långsiktig finansiering av det löpande arbetet med att prioritera och strategisk hantera frågor inom området	15
6.	Kommunikation och förankring i sektorn	16
6.1.	Genomförda event	17
6.2.	Samarbeten och kontaktskapande aktiviteter	17
6.3.	Dialog med aktörer i sektorn om behov, möjligheter och risker kopplat till Möjligheternas Byggregler	18
6.4.	Sammanfattande reflektioner gällande regelverk, standarder, kontrollsystem och arbetssätt	21

Bilaga: Verksamhetsbeskrivning Samhällsbyggandets Regelforum

Bilaga: Samhällsbyggandets Regelforum Årsplan 2024

1. Slutsatser och rekommendationer

I arbetet med uppbyggnaden av Samhällsbyggandets Regelforum har en stor mängd frågor kopplade till framförallt Möjligheternas byggregler och standardiseringsarbete i sektorn varit i fokus. Då Boverket under denna tid utvecklade samt 2023 skickade ut förslag till nya regelverket på remiss, så har arbetet framför allt fokuserat på att samla sektorn till dialog kopplat till förslagen. Detta genomsyrar också Verksamhetsbeskrivningen för Regelforum som fastslogs i september 2023, samt Verksamhetsplan 2024 (bilagor till denna rapport). Regelforum har under arbetet blivit en uppskattad samtalspart till Boverket och Regeringskansliet.

De viktigaste resultaten relaterat till projektets och Regelforums målbild är:

- Arbetet har bidragit till att Boverket har fått input till utveckling av det nya regelverket. I skrivande stund är det för tidigt att bedöma om målet att skapa ett regelverk som driver innovation och främjar byggandets tillämpning i praktiken. Byggreglerna är ännu inte fastställda och förväntas träda i kraft den 1 januari 2025.
- Regelforum har med stöd från SBUF tagit fram en *Nationell strategi för standardisering inom samhällsbyggande*, och i arbetet stöttat genom deltagande i projektets styrgrupp samt med kommunikationsinsatser. Dock har ännu ej En gemensam organisation för kontinuerlig samordning av standardisering samt verkställande av strategin införts.
- Regelforum har idag organisatoriska förutsättningar för löpande arbete med att prioritera och strategiskt hantera frågor inom området, där fokus för närvarande är implementering av de nya regelverken
- Det finns en finansieringsmodell för det löpande arbetet, dock har inte målsättningen för finansiering uppnåtts. Basnivån föreslogs till 2,5-3 Mkr som grundläggande och det är svårt för branschorganisationer med begränsad budget att säkerställa detta. Denna nivå bedömdes krävas för att strukturerat kunna arbeta löpande med att sprida kunskap, föra dialog i sektorn, med myndigheter, akademi och organisationer, samt att öppet och transparent kommunicera arbetet.

Rekommendationer för fortsatt arbete:

- Sektorn bör skyndsamt påbörja arbetet med att ta fram en modell för verifiering som dels har utrymme för godkända lösningar, dels verifieringsmetoder som svarar mot kravställningar i byggregler och från andra kravställare
- Sektorn bör också påbörja strukturering av sektorns standardiseringsarbete, i enlighet med rekommendationerna i *Nationell strategi för standardisering inom samhällsbyggandet*
- Utgångspunkten i ovanstående arbete bör vara att krav och standarder finns tillgängliga digitalt och målbilden att verifiering ska kunna göras i en digital kontext.

Arbetet bör ske i tät samverkan med Boverket, SIS, Svensk Byggtjänst och dra nytta av arbete som sker inom sektorns branschorganisationer, Smart Built Environment och BIM Alliance. Flera av dessa har redan idag utvecklat branschregler på ett strukturerat sätt.

2. Bakgrund

Sverige står inför utmaningar att effektivisera och utveckla byggandet för att bidra till en hållbar omställning av samhällsbyggandet. Ökade krav på såväl minskad klimatpåverkan från byggnader, klimatanpassning, ökad cirkulär resurshantering och andra hållbarhetskrav medför att takten i omställningen behöver öka. Detta kräver förutom en kontinuerlig utveckling av metoder och arbetssätt, nya innovativa lösningar som inkluderar nyttjande av digitalisering i såväl processer, metoder som specifik teknik. Att utveckla nya smarta lösningar pågår hela tiden, ofta finansierat av SBUF, dock är implementering och uppskalning fortfarande långsamma processer. Utvecklingen av kravställning från myndigheter och andra intressenter samt sektorns engagemang i utvecklingen av standarder är två viktiga delar för att uppnå omställningen.

Den nödvändiga utvecklingen ställer krav på sektorns alla aktörer att ställa om från processer med detaljreglering till ett modernt kravställande utifrån funktion och behov. En omställning som nu drivs på av bland annat Boverkets arbete med "Möjligheternas byggregler". För att klara denna omställning krävs ny kunskap och metoder för kravställande, standardisering, verifiering och uppföljning. Förutsättningarna är goda då aktörerna är redo att möta utmaningarna och **tillsammans** arbeta med att skapa långsiktiga förutsättningar för ett modernt och effektivt byggande, som främjar innovation och tar till vara kunskapsfronten i det praktiska byggande med fokus på kvalitet.

Sektorns aktörer ser ett tydligt behov av att samordna sig och aktivt driva frågor mot modernare och mer innovativa processer inom samhällsbyggandet. Samordningsinitiativet har getts namnet Samhällsbyggandets Regelforum (i texten även benämnt Regelforum) och koordineras av IQ Samhällsbyggnad.

2.1. Bakgrund – regler och styrning

Samhällets regler kring byggande finns i både lagar och förordningar, där PBL (Plan- och bygglagen) är en av dem som styr byggandet i störst utsträckning. Två centrala föreskrifter är BBR (Boverkets byggregler) och EKS (europeiska konstruktionsstandarder). I Sverige just nu pågår en stor förändring av dessa regelverk.

Redan i slutet av 80-talet när SBN (Svensk Byggnorm) ersattes av Nybyggnadsregler och senare BBR och EKS var ambitionen att minska detaljstyrandet i regelverket för att istället utgå från funktionskrav baserat på den lägsta nivå samhället accepterar ur olika perspektiv. Utifrån funktionskrav ska det sedan vara upp till aktörerna att hitta goda och innovativa lösningar som dels uppfyller samhällets krav och dels anpassas till olika kundkrav, i likhet med hur andra tillverkande sektorer fungerar. Dessa funktionskrav har dock varit för otydliga för att kunna följas upp varför olika typer av råd och anvisningar tagits fram, dessa har i praktiken blivit normerande. Dessutom har hänvisningar till standarder använts för att peka på hur ett funktionskrav kan uppfyllas. Nu föreslås dels i utredningen Modernare Byggregler, dels av Boverkets initiativ Möjligheternas

byggregler, stora förändringar för att uppnå ett regelverk som endast innehåller funktionskrav, och där varken råd, anvisningar eller hänvisning till standarder ska finnas.

Denna förändring aktualiserar behovet av att sektorns aktörer samordnar sig. Utvecklingen har bejakats av aktörerna och anses bidra till ett mer innovativt klimat, men hur regelverket utformas har stor betydelse för möjligheterna att lyckas med detta. Samhällsbyggandets regelforum behöver arbeta samordnat med inspel för att få ett genomtänkt regelverk som främjar nya lösningar och innovation, men också med att analysera konsekvenser för aktörerna och deras roller i systemet. Förutsägbarhet och tydlighet är viktigt för att få enhetliga spelregler. Likaså är det av vikt med likabehandling. Att större och mindre aktörer har samma möjlighet i bedömningen av hur lösningar uppfyller kraven, och att regelverket tolkas lika mellan olika kommuner och regioner.

Kopplingen till standarder, både formella och de-factostandarder och branschpraxis, behöver också hanteras så att systemet hänger ihop och så att det inte skapas nya normerande regelverk med andra namn.

2.2. Bakgrund – standardiseringsarbete i sektorn

En standard är i grunden något som överenskommit av parter i en industri med syfte att skapa effektivitet och högre kvalitet i produkter och tjänster. Standarder är frivilliga att följa, såvida de inte utpekas av lagar eller regler, då de i praktiken kan bli del av ett regelverk.

Principen för standardisering har varit att de aktörer som har incitament för att något standardiseras går ihop och tar fram gemensamma beskrivningar som sedan formaliseras till standarder. Det sker i Sveriges fall på tre nivåer: en nationell nivå (SIS, SEK, ITS), en europeisk nivå (CEN, CENELEC) och en internationell nivå (ISO). Standardiseringsarbete sker alltså på frivillig basis, där aktörer bidrar med egen tid och kompetens i arbetet. De organ som samordnar arbetet samt fastställer och tillhandahåller standarder behöver medel för sin verksamhet och därför får användarna oftast betala för att få tillgång till standarder. I de fall där det finns en direkt koppling mellan den enskilda aktörens nytta av standarden och den insats aktören behöver göra, fungerar detta utmärkt.

För Samhällsbyggandet som industri är standardisering väldigt viktigt, samtidigt är det inte självklart vilka aktörer som har incitament att bidra så som systemet beskrivs ovan. Till exempel har en teknisk konsult hög kompetens i att bidra till standarder för konstruktionslösningar och bärighet, men lågt incitament då de med dagen affärsmodell inte tjänar något på hur detta standardiseras. En bygg- eller installationsentreprenör i en utförandeentreprenad kan effektivisera sitt arbete om det finns standarder som tillämpas, men inte heller deras affärsmodeller ger några drivkrafter för standardisering. En byggherre borde få ett bättre slutresultat till lägre kostnad om det finns en väl spridd standardisering men kan med goda skäl tycka att leverantörer i form av konsulter och entreprenörer har bättre kompetens i hur standarderna ska utformas. Det faktum att sektorn består av 10 000-tals

företag komplicerar också bilden av vilka som bör och kan medverka i den nödvändiga standardiseringen. Den ofta beskrivna fragmenteringen hos sektorns aktörer hämmar alltså även detta område, det vill säga utvecklingen och ansvaret för standardisering.

Det är också så att vissa standarder som harmoniseras på EU-nivå utpekas i EU-direktiv och bildar därmed indirekt regler som måste följas. För att undvika att dessa regler suboptimerar och fördyrar utformningen, vilket skett exempelvis med eurokoderna, behöver svenska aktörer finnas med och påverka de harmoniserade standarderna. Även här uppstår frågor om hur den kompetensen hittas och framförallt finansieras, då nyttan uppstår för en hel sektor och i slutändan för samhället.

Vid tidpunkten för bildandet av Samhällsbyggandets Regelforum konstaterades att standardiseringsarbete i sektorn är ett eftersatt område bland annat med anledningar som beskrivs ovan. Det finns ett stort antal arbetsgrupper inom SIS som drivs inom området och där kompetenta experter medverkar. Men det saknas också många och någon samordning över området sker inte, liksom att det saknas strategisk inriktning och prioriteringar, särskilt kring vilka aktiviteter på EU-nivå som behöver bevakas och påverkas. Undantag finns där tex byggmaterialindustrin har ett mer strukturerat arbetssätt, bland annat på grund av att den logik som standardiseringsarbetet sker efter, fungerar bättre för den fasta industrin.

Samhällsbyggandets regelforum har skapats för att långsiktigt samordna sektorns aktörer kring landskapet rörande samhällets krav, regler och riktlinjer och sektorns behov av tydlighet och långsiktighet. Det innebär att Regelforum över tid kommer att ägna sig åt olika sakfrågor med olika detaljeringsgrad. I ett inledande skede kommer fokus primärt att vara på följande två huvudområden, vilka beskrivs mer nedan. Dessa två områden är separata, men har en gemensam yta där de överlappar:

- Regler och styrning – Nya byggregler och roller
- Standardiseringsarbete i sektorn

3. Syfte

Det inledande syftet med Samhällsbyggandets Regelforum är att uppnå ett modernare, mer effektivt och innovativt byggande. Detta genom att sektorns aktörer samordnar sig kring, och driver arbetet med både regelverk och standarder till gemensam nytta för sektorns aktörer. Arbetet ska säkerställa både strategisk inriktning och kontinuerligt operativt arbete. Samhällsbyggandets Regelforum ska utgå från två aktuella, viktiga och sammanlänkade områden, regelverk och standardisering, men ska formas så att andra gemensamma frågor kan hanteras över tid.

Syftet med detta projekt är att bidra till uppbyggnaden av Samhällsbyggandets Regelforum gällande organisation, struktur, årsvisa prioriteringar samt visa på hur den långsiktiga finansieringen säkerställs.

4. Mål för projektet

Vid initieringen av Samhällsbyggandets Regelforum ställdes följande målbild upp. Samhällsbyggandets Regelforum ska:

- bidra till att ett nytt regelverk skapas som driver innovation och främjar byggandets slutkunder
- upprätta strategi för sektorns standardisering och det nya regelverket
- skapa organisatoriska förutsättningar för löpande arbete med att prioritera och strategiskt hantera frågor inom området
- skapa långsiktig finansieringsmodell för det löpande arbetet

Detta projekt har som ambition att bygga upp kanslifunktion, struktur på forumet inkluderande beslutsfattande och arbetsfördelning, skapa finansiering på kort och lång sikt samtidigt som ett operativt arbete initieras för att uppnå de två första punkterna.

De detaljerade målen som har sats upp inom de två delområdena är:

Regelverk

- Bidra till utformningen av byggregler som är tydliga (enkla), förutsägbara (lika tolkning), långsiktiga, gemensamma (inom landet, mellan länder) och möjliggörande (flexibla byggnadsverk)
- Tydliggöra ansvarsfördelningen mellan stat och näringsliv, där staten endast ansvarar för samhällets baskrav och där ansvarsfördelningen mellan aktörer kan variera mellan olika entreprenadformer.
- Tydliggöra ansvar för verifiering, där staten ansvarar för att formulera verifierbara krav. Likheter i tolkning över hela landet ska säkerställas, och både kravställning och verifiering anpassas för att genomföras i en digital kontext

Standardisering

- En nationell standardiseringsstrategi som beskriver nivå på standardiseringen, prioritering rörande EU/harmonisering samt tydliggjorda krav och förväntningar på SIS
- En gemensam organisation för kontinuerlig samordning av standardisering samt verkställande av strategin.

5. Genomförande och resultat

Arbetet inom Samhällsbyggandets Regelforum är ett långsiktigt och kontinuerligt arbete, och denna rapport har fokus på det som genomförts under åren 2021 - 2023. En styrgrupp har etablerats med deltagande från åtta branschorganisationer; Byggföretagen, Byggherrarna, Byggmaterialindustrin, Installationsföretagen, Innovationsföretagen, Fastighetsägarna, Sveriges Allmännyttan och TMF. De två sistnämnda har tillkommit under 2022.

Styrgruppen ger input i arbetet, beslutar om prioriteringar samt deltar i olika arbetsgrupper.

Forumets kansli har förändrats under detta projekts gång, där Mårten Lindström inledde som projektledare fram till början av 2023, då Emma Hult rekryterades till rollen som projektledare (idag benämnd verksamhetsledare). Kristina Gabriell har under 2022 och 2023 stöttat arbetet i en roll som biträdande projektledare och under 2023 engagerades också Michael Strömgren som biträdande projektledare. Michael Strömgren och Emma Hult kvarstår i kansliet från 2024, båda är anställda i IQ Samhällsbyggnad. Under åren 2021 – 2023 har kommunikationsresurser från IQ Samhällsbyggnad ingått i kansliet, dock till en begränsad omfattning. Projektledning/verksamhetsledning rapporterar till styrgruppen.

Kansliet har regelbundet korta avstämningsmöten för det operativa arbetet. Styrgruppens ordförande deltar efter behov vid dessa möten. Inledningsvis genomfördes styrgruppsmöten en gång per månad. Allteftersom arbetsformerna har utvecklats, så har styrgruppens möten anpassat till en frekvens om ca varannan månad. Styrgruppen erhåller löpande information från kansliet, inledningsvis inför varje styrgruppsmöte och sedan 2023 genom kortare veckorapporter. Kansliet har utöver detta regelbundna avstämningar med styrgruppens ordförande. Ordförande i styrgruppen delas mellan branschorganisationerna på så sätt att varje organisation har ordförandeskapet ett år i taget.

Nedan beskrivs resultat och status i arbetet per den 31/12 2023, kopplat till de fyra målområdena.

5.1. Bidrag till utveckling av nya regelverket

Samverkan med Boverket

I arbetet med att formera Samhällsbyggandets Regelforum initierades regelbundna möten med Boverket. Boverket har sedan tidigare initierat mötesserien "Regulatory talks" som är en dialog med sektorn kopplat till just regelverk och standardisering. Sedan tidigare har också ett mötesforum med ledningspersoner för IQ Samhällsbyggnad, Boverket och Svenska Institutet för standarder (SIS) och representanter för Regeringskansliet genomförts, och dessa möten har löpt parallellt under den aktuella perioden. Under 2021 och 2022 intensifierades avstämningsmöten med Boverkets projektägare och projektledare för Möjligheternas Byggregler (MöBy), samt även med Boverkets ledning. Vid dessa möten diskuteras regelverksutvecklingen på en övergripande nivå, och utöver dessa har kansliet och ytterligare personer engagerade i Samhällsbyggandets Regelforum deltagit i möten sammankallade av delprojektledare för olika avsnitt i regelverket. Detta arbete har bidragit till en bra relation med Boverket, som också ser Samhällsbyggandets Regelforum som en viktig samtalspart som samlat kan representera aktörerna i sektorn.

Regelforum har samlat aktörer från sektorn till möten där också Boverket deltagit, för att diskutera utvalda frågor, se avsnitt 6. Engagemanget från sektorn och Boverkets medarbetare som arbetar med respektive fråga har varit stort och dialogerna har uppfattats som mycket givande för alla parter. Innehållet i dialogerna beskrivs i kapitel 6.

I samband med de olika remissutskicken av de nya byggreglerna har även kontakten och mötesstrukturen med Boverket förändrats, med något glesare möten under remissen. I detta skede, under 2023, har kansliet fokus varit att samla aktörer i sektorn inför lämnandet av remissynpunkter. Webbinarier har genomförts för de avsnitt i förslaget som är speciellt komplexa eller har resulterat i många frågor. Boverket har vid dessa tillfällen presenterat förslaget och tankarna bakom, aktörerna har fått möjlighet att ställa frågor, och därefter också gett möjlighet att diskutera en stund efter myndigheten har lämnat. Dessa aktiviteter har varit uppskattade av sektorns aktörer, och kansliet har som ett resultat sammanställt synpunkter som uppfattats som gemensamma för flera aktörsgrupper.

Vid avslutande av detta projekt har ännu inte de nya byggreglerna fastställts. Boverket har fått en väldigt stor mängd synpunkter på remisserna, det är också flera viktiga organisationer som har avstyrkt förslaget i sitt remissvar. Boverket har för avsikt att införa regelverket, dock har införandetidpunkter skjutits på ett halvår, och Boverket har valt att 2024 skicka ut vissa avsnitt på remiss igen efter förändringar med hänsyn till de svar som tidigare inkommit.

Samverkan med övriga instanser gällande helheten i regelsystemet för byggande
Som ett led i arbetet har Regelforum också haft dialog med tjänstemän och statssekreterare för förankring av arbetet i Regeringskansliet, samt haft möte med Riksdagens Civilutskott(maj 2022), vid vilket konstaterades att det finns en bred politisk uppslutning bakom de förändringar som arbetet innebär.

Kansliet har även under åren haft flera möten med SIS, för ömsesidig avstämning och samtal om hur sektorn och SIS kan samverka, och hur vi kan få ökat deltagande från sektorn i standardiseringsarbete. Detta blir om möjligt än viktigare kopplat till den nya regelmodellen, och dialogen med SIS har under 2023 utvecklats till regelbundna möten med relevanta roller inom SIS.

Under detta projekts tid har regelbundna avstämningar skett tillsammans med Svensk Byggtjänst. Detta har under 2023 utvecklats till ett konkret samarbete och genomförande av gemensamma workshoppar med sektorn för att identifiera vilka luckor som uppstår och som sektorns aktörer behöver hantera när de nya regelverken träder i kraft. Som underlag till detta arbete finns också en GAP-analys som genomfördes på uppdrag av Boverket, där dock sektorn behöver bedöma vilka konsekvenser som landar på sektorns aktörer. Svensk Byggtjänst har en roll att stötta sektorn med kunskapsspridning och är en organisation som är trolig förvaltare av till exempel vissa handböcker och vägledningar som sektorn identifierar finns behov av.

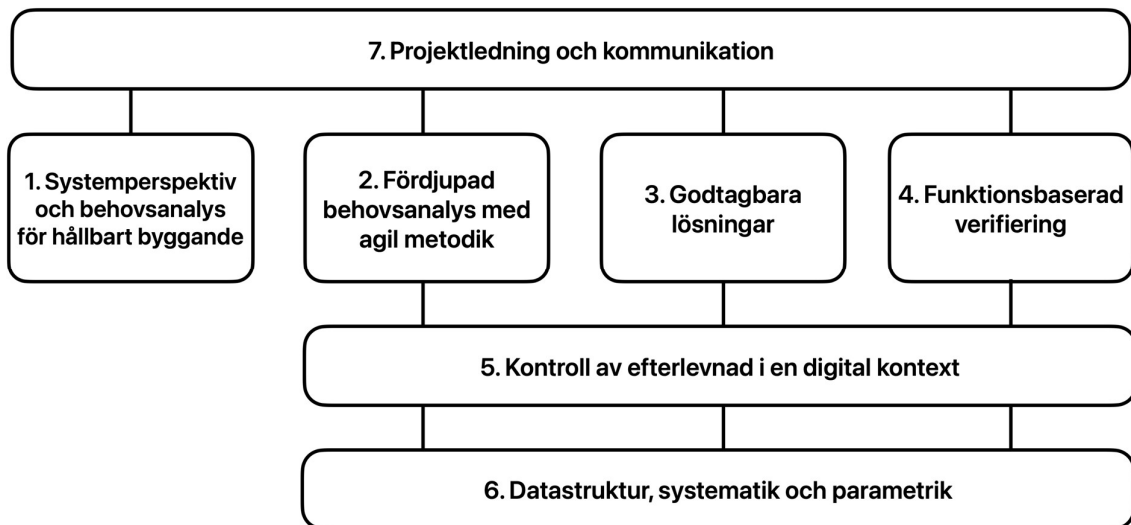
Som ett led i att se hur andra jobbar med regelutveckling, samt också få lite inblick i tänkbara modeller för verifiering har ett första besök i Norge genomförts. Detta besök genomfördes under två dagar, och från Regelforum deltog styrgruppsledamöter från Byggmaterialindustrierna (Anna Ryberg Ågren) och TMF (Anders Rosenkilde), samt från Regelforums kansli Kristina Gabriellii, och Michael Strömngren i rollen som projektledare för arbetet med standardiseringsstrategin. Under detta besök träffade gruppen Direktoratet for Byggkvalitet (DiBK), en arbetsgrupp som arbetar med digitalisering och utformning av regelverken, SINTEF

(representanter för Byggforskserien), Boligproducenterna och Byggvareindustirena samt deltog vid ett medlemsmöte i den nybildade organisationen PDT Norge. Vid besöket fick gruppen med sig många intressanta erfarenheter och en inblick i hur de arbetar mer integrerat med digitalisering som en möjliggörare för såväl bygglovprocesser, hantering och formulering av kravställning samt möjliga sätt att arbeta med verifiering, samt också hur nuvarande och framtida miljökrav på produkter bidrar till behovet av tillgång till digital data.

Några viktiga aspekter som gruppen tog med sig tillbaka är:

- Boverket och DiBK har olika roller i samhällsbyggandet, dock är det också tydligt att man har helt olika arbetssätt när nya regelverk utvecklas. Det är tydligt att DiBK i Norge har ett användarcentrerat arbetssätt, utgår från att framtidens regelverk och bygglovprocesser kommer vara digitala, och därmed blir också arbetssätten i bygglovprocessen digitala. Detta gör att myndigheten ligger i framkant och bidrar till att driva den digitala transformationen.
- Arbetssättet vid utvecklingen av regelverken är agilt, vilket medför att man studerar mindre delar utifrån ett användarperspektiv, testar i pilotprojekt där vi såg exempel gällande brandkrav respektive krav på trappor så vi exempel på. Detta gör att man får direkt återkoppling på vad som fungerar bra och vad som behöver utvecklas vidare.
- Det är också tydligt utvecklingen både av regelverk, digitala arbetssätt och standardisering går hand i hand, och utgår från användarperspektivet, dvs underlätta för den som ska använda sig av regelverket.
- Det är viktigt att jobba med helheten regelverk, kontrollsystem och till dessa kopplade arbetssätt för att få de effekter som önskas (och som är väldigt lika det som Möjligheternas Byggregler syftar till). En grund i arbetssättet man har i Norge är att utgå från ett tillitsbaserat arbetssätt när regelsystem utvecklas samt att de har tydliga kompetenskrav kopplade till komplexiteten i det byggnadsverk som ska uppföras. En skillnad i bygglovsprocessen är att kommunerna i Norge inte granskar de tekniska egenskapskraven.

Samhällsbyggandets Regelforum identifierade just området verifiering som en nyckelfråga där sektorns aktörer med de nya regelformuleringarna kommer behöva ta ett större ansvar för att verifiering av lösningar, och för att om möjligt initiera ett större projekt. Detta ledde till att Regelforum utformade ett projektförslag och sökte medel från Vinnova. Projektförslaget fokuserade på dels att tydliggöra helheten i systemet med regler, kontrollsystem, samt verifiering. Projektet skulle innebära ett agilt arbetssätt med utgångspunkt att såväl kravställning som verifiering i en framtid sker i en digital kontext, se nedanstående figur.

5.2. Sektorns arbete med strategi för standardisering

Under 2021 förbereddes uppstarten av ett projekt med syfte att ta fram en strategi för standardisering inom samhällsbyggnad. Projektet startade i början av 2022 efter att ha beviljats medel av Svenska Byggbranschens utvecklingsfond (SBUF) med stöd från Byggföretagen som sökande organisation.

Projektet leddes av Michael Strömgren och hade en styrgrupp och en referensgrupp med bred representation från olika organisationer¹ i sektorn. Dessa bidrog med feedback och vägledning under projektets gång.

Samhällsbyggandets regelforum föreslogs förvalta resultatet av strategin och har fungerat som projektägare under projektets gång.

Projektet strukturerades i sex arbetspaket:

AP 1: Ramverk och strategiutveckling.

AP 2: Analys av läges- och problembild inom sektorn och i andra länder.

AP 3: Inventering av krav, standarder och behov.

AP 4: Modell för sektorns byggregelrelaterade standardisering.

AP 5: Förslag på delstrategi och dess uppföljning.

AP 6: Projektledning och kommunikation.

Genomförandet av projektet involverade omfattande dialog med intressenter, enkätstudier, intervjuer, och workshops för att samla in synpunkter och insikter. Dessutom ingick analys av befintliga standarder och regelverk samt en fördjupad gränssnittsanalys relaterad till nya byggregler. Förslagen på principer för standardiseringsstrategin gick ut på remiss i början av 2023 till cirka nittio bransch- och intresseorganisationer. Av de svarande så tillstyrkte majoriteten till förslagen, inkl flera av de normgivande organisationerna.

Rapporten föreslår en ramverksstrategi och en delstrategi för byggregler. Den senare har varit särskilt aktuellt genom att en ny modell för Boverkets byggregler lanseras där nya byggregler träder i kraft den 1 januari 2025. Strategierna syftar till att optimera standardiseringsprocesser och ge stöd för innovation och effektivisering inom samhällsbyggandet. Viktiga principer och rekommendationer

framfördes för att säkerställa att standarder blir mer ändamålsenliga, tillgängliga och representerande för sektorns behov och intressen. Sammanfattningsvis har arbetet med rapporten varit en process där en stor bredd av sektorn har bidragit till strategin som förväntas leda till ett utvecklat standardiseringsarbete inom svensk samhällsbyggnad.

[Nationell strategi för standardisering inom samhällsbyggande](#)

5.3. Organisatoriska förutsättningar för löpande arbete med att prioritera och strategiskt hantera frågor inom området

Det inledande arbetet har haft stort fokus på att skapa relationer och bygga förtroende för Samhällsbyggandes Regelforum. Detta innefattar även förankringsarbete inom styrgruppens organisationer. Forumets arbete är långsiktigt och parallellt med den externa kommunikationen och dialogen i sektorn, har en viktig uppgift varit att skapa förutsättningar för ett löpande arbete med att prioritera och strategiskt hantera frågorna inom de identifierade områdena. Det konstaterades under det inledande arbetet med att bilda Regelforum, att ambitionen är att jobba med ett relativt litet kansli, som leder arbetet operativt. Detta kansli bör också kunna initiera arbete i fokusgrupper eller olika tematiska grupper efter de behov som identifieras. En viktig del i uppbyggnaden och relationsskapandet är kommunikationen i sektorn, och det identifierades tidigt att det är viktigt att knyta kommunikationsresurser till forumet. En ambition är då att ansvarig kommunikatör från IQ Samhällsbyggnad också ges möjlighet att ha kontakt med kommunikatörer hos organisationerna i styrgruppen. Som ett led i att såväl förankra som sprida kännedom om Samhällsbyggandets regelforum i initiativtagarnas organisationer har presentation skett i de flesta organisationernas styrelser under 2022 och 2023. Ambitionen är att också löpande återkomma och berätta om arbete som pågår. Under hösten 2022 rekryterades Emma Hult in som ansvarig för Regelforum, och Mårten Lindström lämnade över till Emma i februari 2023. Under 2023 har kansliet bestått av Emma Hult och Kristina Gabrielli, där under hösten också Michael Strömgren engagerades. Michael är sedan nov 2023 anställd hos IQ Samhällsbyggnad, och från 2024 kommer Emma och Michael jobbar vidare i kanslifunktionen. För att kunna få och också använda oss av det stora engagemang för olika fokusfrågor som vi redan idag upplever finns, så har ett förslag på hur fler parter kan ansluta sig till Regelforum. Detta är också kopplat till frågan om långsiktig finansiering, se nedan.

Det operativa arbetet planeras och samordnas vid veckovisa kanslimöten, då också nya frågeställningar som framkommer i olika dialoger med olika aktörer ofta kan hanteras. Under 2023 har styrgruppen initierat och genomfört en översyn av den beskrivning av verksamheten som togs fram i samband med bildandet av Regelforum. Detta arbete har bedrivits parallellt med arbetet att säkra långsiktig finansiering. Under hösten 2023 beslutades således om Samhällsbyggandets Regelforums Verksamhetsbeskrivning framåt. (Bilaga). Med denna verksamhetsbeskrivning beslutas sedan om årsplaner för prioritering av det

operativa arbetet. I Verksamhetsbeskrivningen beskrivs Regelforums strategi och syfte, samt nuvarande prioriteringar enligt nedan:

Samhällsbyggandets regelforum arbetar med analys och rapportering (information och kommunikation) för att bevaka och bidra till genomtänkta regelverk som berör sektorn. Arbetet ska bidra till att regelverken främjar nya lösningar och innovation, samtidigt som det säkerställer långsiktiga hållbara kvaliteter för det allmänna intresset, för boende och brukare och ett konkurrenskraftigt näringsliv.

Syftet med Samhällsbyggandets regelforum är att uppnå ett hållbart, effektivare och mer innovativt samhällsbyggande genom att med en samlad kraft på en övergripande nivå påverka och bidra till sektorns hantering av nya regler. Syftet är också att verka för att standardiseringsarbetet i sektorn fungerar väl. I dessa frågor utgör Regelforum en tydlig gemensam samtalspart mot beslutsfattare i uttalade frågor och utifrån överenskomna principer och budskap.

Strategin med arbetet är initialt att inom respektive område:

- 1. Nya regler och förändring av regler som berör sektorn, nationellt och EU – vara en gemensam röst och samla branschen, genom att driva utpekade frågor. Samordna och identifiera behov när reglerna går från preciserade krav till funktionskrav i de nya byggreglerna och arbeta för tydliga principer och ramar för verifiering av lagkrav, som ger sektorn tydlighet och förutsägbarhet.*
- 2. Standardiseringsarbete i sektorn – verka för en bred representation med rätt expertkompetens och balans mellan olika intressen inom prioriterade standardiseringsområden. Ta fram prioriterade områden på kort och lång sikt.*
- 3. Omvärldsbevakning - löpande identifiera, kartlägga och följa prioriterade och strategiskt viktiga frågor att hantera inom Regelforum.*

Under de inledande åren har några tematiska grupper varit verksamma. Det är dels en mer generell grupp med fokus på att lyfta frågor kopplat till verifiering av funktionskrav. Denna grupp har genomfört 4 dialogträffar, med lite olika tema och med Boverket delaktiga vid tre v de fyra tillfällena. Detta har gett bra input till Boverket, men också bra input till hur Regelforum ska utveckla arbetet gällande verifiering. En grupp har haft temat Bärande konstruktioner och geokonstruktioner. Denna grupp har haft ett tydligt uppdrag, delvis finansierat av SBUF, att kartlägga konsekvenser av de nya Eurokoderna, samt identifiera behov kopplat till dessa. I gruppen har förutom experter från olika delar av sektorns aktörer och Boverket, Trafikverket och Transportstyrelsen medverkat. Gruppernas arbete har gett underlag för fortsatt samtal och inspel till Boverket vid utveckling av de nya konstruktionsreglerna, samt en uppmaning att inom detta avsnitt lämpligen ha kvar hänvisning till standarder (Eurokoderna är en standard). Gruppen har även identifierat behovet av en handbok för hur konstruktionsreglerna kan tillämpas vid ombyggnation mm. Gruppen har formulerat första utkast till projektbeskrivning, samt har en tillfrågad projektledare.

Inom fuktområdet har också en grupp bildats, denna grupp har tagit fram en arbetsbeskrivning med prioriteringar. Det är tydligt att det finns ett antal delar inom fuktområdet som lämpar sig väl att hantera gemensamt och i samarbete mellan de

olika aktörsgrupperna, varför behovet av arbete under Regelforums hatt är viktig. Arbetsbeskrivningen beskriver gruppens fokus enligt nedan:

Arbetsområde och avgränsningar

Fokusgrupp Fukts arbetsområde innefattar främst fukt- och inomhusmiljörelaterade frågeställningar i byggnader kopplade till fukt och fritt vatten, mikrobiologisk påväxt, ventilation och emissioner där ett samordnings- och utvecklingsbehov föreligger.

Syfte

Syftet med fokusgrupp fukt är att utifrån Samhällsbyggandets Regelforums övergripande syften hantera fuktrelaterade frågeställningar genom att systematiskt arbeta och verka för;

- *fuktsäkra byggnader med erforderlig kvalitet för ett hållbart samhälle,*
- *att identifiera och möta de behov som uppstår med anledning av förändringar i byggregler,*
- *att samordna och tillgängliggöra lämpliga verktyg och sektorsnormer¹ kopplat till fuktsäkerhet i byggnader,*
- *förtydliganden och vägledning av vad fackmässighet innebär,*
- *förtydliganden och fastställande av relevanta definitioner,*
- *kompetenshöjning hos sektorns aktörer,*
- *att utbildning inom området är tillgänglig och relevant,*
- *att öka fokus på fukt- och inomhusmiljörelaterade frågor,*
- *omvärldsbevakning inom området fukt, fuktsäkerhet och inomhusmiljörelaterade frågeställningar,*
- *att uppmärksamma sektorn på lösningar, material, verktyg etc. som bedöms generera en oacceptabel risk för fuktrelaterade skador och/eller inomhusmiljörelaterade problem,*
- *erfarenhetsåterföring inom området fukt, fuktsäkerhet och inomhusmiljörelaterade frågeställningar,*
- *samsyn mellan sektorns aktörer i fuktrelaterade frågor.*

5.4. Långsiktig finansiering av det löpande arbetet med att prioritera och strategisk hantera frågor inom området

En viktig uppgift under uppbyggnadsskedet är att säkerställa Regelforums långsiktiga bemanning och arbete. Detta innebär dels att rekrytera en verksamhetsledare som tar över efter Mårten Lindström, samt att säkra upp en basfinansiering för att koordinera och leda det operativa arbetet. Under våren 2022 tillsattes en arbetsgrupp av deltagare från styrgruppen, med uppgift att rekrytera verksamhetsledare. Detta arbete resulterade i att Emma Hult anställdes på IQ Samhällsbyggnad med start i februari 2023. Kristina Gabrielli kvarstod i rollen som biträdande verksamhetsledare.

Utöver detta har styrgruppen också bildat en arbetsgrupp för att arbeta med finansiering på kort och lång sikt. I arbetsgruppen ingick under 2022 också kansliet (Mårten och Kristina). Under 2023 beslutades att styrgruppen har ett tydligt ansvar

för finansieringen, och att kansliet ska fokusera på det operativa arbetet, varför styrgruppens representanter bildar arbetsgruppen från 2023. Styrgruppens sammansättning förändras över tid, då olika personer representerar initiativtagarnas organisationer. Detta medför ett behov av att regelbundet gå igenom och uppdatera verksamhetsbeskrivningen för Regelforum. Styrgruppen behöver också ta beslut om de inledande prioriteringarna som gäller från 2024. Ett intensivt arbete med att utforma och hitta konsensus gällande Regelforums syfte, mål och prioriteringar har pågått under 2023. Den uppdaterade verksamhetsbeskrivningen fastslogs under hösten, och därefter inleddes arbetet med årsplan för 2024.

Parallellt med ovan arbete har en arbetsgrupp för finansiering (under ledning av Lars Redtzer) i omfattande dialog med såväl övriga styrgruppsmedlemmar som externa organisationer, tagit fram förslag på hur den kortsiktiga och den långsiktiga finansieringen ska lösas. Ambitionen i detta arbete har varit att det bör finnas 2,5-3 miljoner kronor i basfinansiering för Regelforums kansli. Då finns möjlighet att initiera olika expertgrupper där viss ersättning kan utgå till den som tar på sig att leda en sådan grupp. Det finns också utrymme för kontinuerlig kommunikation gällande Regelforums arbete, vilket är en mycket viktig del för att skapa förtroende bland sektors aktörer. En målbild har också varit att utöver detta arbeta genom projekt som Regelforum initierar, ett behov som initialt uppskattas till 3-4 miljoner kronor årligen. Beloppen är uppskattade utifrån erfarenheter att driva olika program som IQ Samhällsbyggnad har, och som likt Regelforum syftar till förändringsarbete i en hel sektor.

Det finns också ett önskemål att fler organisationer ska kunna ansluta sig till Regelforum, och en modell för hur detta kan ske arbetades därför också fram under hösten 2023. Denna modell är viktigt för det långsiktiga förtroendet och mandatet att driva frågor, samt kan också bidra till finansieringen av arbetet.

Under arbete med finansiering, kan vi konstatera att det finns väldigt olika förutsättningar för initiativtagarnas organisationer att gå in med pengar för basfinansieringen. Samtliga anser att arbetet är väldigt viktigt, men med den budget som respektive organisation har, så finns inte möjlighet att skapa den basfinansiering som önskas, enbart genom insats från initiativtagarna. Genom modellen för medlemskap (parter?) ser vi en möjlighet att komma till en minimi-nivå för basfinansieringen.

Den långsiktiga finansieringen är därmed inte löst till fullo, och för 2024 är initiativtagarnas insats totalt 1,3 miljoner kronor, utöver detta bedöms det tillkomma medel från parter som ansluter sig.

6. Kommunikation och förankring i sektorn

Samhällsbyggandets Regelforum ska enligt den vision som beslutades 2023, bidra till "Ett modernare, effektivare och mer innovativt samhällsbyggande med helhetssyn, kvalitet, hållbarhet och långsiktighet som ledstjärnor." Kommunikation och dialog med sektorns aktörer såväl som myndigheter och organisationer som driver standardisering och utveckling i sektorn är centralt för att få det förtroende som krävs för att kunna driva branschgemensamma frågor. Samhällsbyggandets Regelforum är idag en nod där sektorsgemensamma frågor hanteras, för närvarande med stor fokus på de nya byggreglerna, standardisering och verifiering

av krav. Det finns fortfarande ett stort behov att kommunicera vilka Regelforum är, vad syftet är, samt inte minst få fler engagerade som vill delta i arbetet. Det är viktigt med en öppen och transparent dialog, med respekt för olika behov som finns hos alla de aktörer och personer som berörs. Det kommer krävas innovation för att skapa ett hållbart byggande, och det kommer krävas att digitaliseringen används som en möjliggörare.

Under detta projekt har såväl event för att sprida kunskap och information, möten med olika organisationer/grupper som enskilda samtal genomförts löpande. Det har resulterat i att till exempel Boverket ser Regelforum som ett enat forum för dialog gällande utveckling av de nya byggreglerna. Nedan följer en kort beskrivning av genomförda aktiviteter

Förstärkning av kommunikationsinsatserna har gjorts genom bland annat uppbyggnad av webbplats och upprättande av nyhetsbrev, som under 2022 sänds ut varannan månad och har ca 700 personer på sändlistan, som successivt kompletteras. Under 2023 har nyhetsbrevet skickats något glesare med anledning av uppdatering av Verksamhetsplan samt arbetet med långsiktig finansiering som påverkat vad Regelforum önskat kommunicera.

6.1. Genomförda event

- [Digital lansering](#) av Samhällsbyggandets Regelforum
- [Nya byggregler - hur påverkas samhällsbyggnadssektorn](#), med ca 200 deltagare i websändning. Inspelningen från konferensen finns tillgänglig på youtube och har besökts av mer än 4000 personer.
- Webinarium för presentation och dialog gällande [modellkoncept för nationell strategi för standardisering inom samhällsbyggande](#)
- Digital konferens ["Tillsammans utvecklar vi framtidens byggregler"](#)

6.2. Samarbeten och kontaktskapande aktiviteter

En stor kommunikativ insats har gjorts av framförallt projektledare/ verksamhetsledare samt övriga kanslimedarbetare, ett arbete som kontinuerligt sker även kommande år:

- Presentation av Samhällsbyggandets Regelforum för de initiativtagande organisationernas styrelser.
- Medverkan i en stor mängd (15-20) konferenser och seminarier som anordnats av andra, t ex de digitala Boverksdagarna i november med ca 2000 deltagare.
- Synlighet i media genom artiklar i fackpress och intervjuer.
- Presentationer vid såväl interna som externa konferenser arrangerade av initiativtagarnas organisationer samt andra branschorganisationer
- Flera remisswebbinarium i samband med Boverkets remisser för de nya byggreglerna i syfte att informera och samla sektorn till dialog om förslagen till nya regelskrivningar.

6.3. Dialog med aktörer i sektorn om behov, möjligheter och risker kopplat till Möjligheternas Byggregler

Som ett led i att informera om, samt inte minst fånga upp aktörers reflektioner och synpunkter avseende framför allt utvecklingen av Möjligheternas Byggregler har ett omfattande arbete genomförts med dialoger och diskussioner med en bred representation från hela sektorn.

En viktigt och omfattande del av arbetet i uppstarten av Samhällsbyggandets Regelforum har varit en kontinuerlig dialog med representanter för sektorns aktörer. Detta arbete har genomförts i samband med presentationer i olika sammanhang och grupper parallellt med Boverkets arbete med Möjligheternas Byggregler. Kansliet har också bjudit in till tematiska träffar, där också Boverket deltagit med utvalda representanter kopplat till temat. Under dessa möten har inledande presentationer genomförts, där Boverket berättat om sitt arbete med Möjligheternas Byggregler följt av en öppen diskussion om de behov, möjligheter och risker som sektorn upplever. Vid några tillfällen har den avslutande diskussionen genomförts när Boverket har lämnat mötet. Dessa träffar genomfördes företrädesvis under 2021 och 2022, för att också kontinuerligt ge Boverket input till utvecklingen av regelverket.

Nedan följer sammanfattande tankar och synpunkter som har lyfts vid ovanstående möten, i form av generella synpunkter. I minnesanteckningar från respektive möte finns också mer detaljerade synpunkter som är kopplade till respektive tema (dagsljus, verifiering, konstruktionsregler)

Övergripande tankar gällande utformning av regelverken:

Bakgrunden till utvecklingen av Möjligheternas Byggregler är ett behov av ökad innovation och utveckling i byggandet. Dels för att bidra till en hållbar omställning och dels behöver sektorns produktivitet förbättras. Boverkets uppdrag är att utforma byggregler som stöttar och möjliggör denna utveckling.

Det är viktigt att komma ihåg när vi pratar om sektorn, att det är en väldigt heterogen sektorn, där ca 500 000 personer arbetar. Den allmänna uppfattningen är att några få stora bygger och förvaltar den största delen, dock stämmer inte denna bild. En stor andel av det som byggs och förvaltas ansvarar små och medelstora företag och organisationer för. Regelverken behöver vara utformade så att det underlättar för såväl små som stora aktörer.

Det är viktigt att kunna differentiera kravställning, och säkerställa att det inte ställs detaljerade krav till exempel detaljmått, där det inte behövs (exempel höjd på laddstolpe). Om det inom vissa kapitel är mycket svårt att formulera funktionskrav, så kanske det kan vara detaljerat krav där, så att det blir tydlig för både byggnadsnämnder och utförare vad som gäller.

Vi kan samlat konstatera att det krävs kompetenshöjning inom flera roller och aktörsgrupper. Det finns ofta en förvirring gällande vad som verkligen är samhällets krav, byggherrens krav respektive det som finns i standarder. Standarder ska innebära att minimikraven (t ex Boverket regler) uppfylls, och ofta medför en standard en högre nivå som tar hänsyn till olika intressen och kunskaper. Byggherren ställer ofta ytterligare eller högre krav, detta är då inte lagkrav, och där har kommunerna ingen roll.

Det finns en generell erfarenhet som många aktörer lyfter, och det är att många kommuner tolkar de allmänna råden som minimikrav, vilket inte är fallet. Det finns också en problematik i att kommunerna tolkar olika och därmed hindrar en systematisk produktutveckling och förbättring i de processer som inte minst det industriella byggandet har.

En annan viktig fråga som har lyfts från flera håll är att vi i Sverige inte har några kompetenskrav kopplade till vad som ska byggas. Här finns olika exempel från våra grannländer som visar möjliga sätt att ställa kompetenskrav. Arbetet med certifierade byggprojekteringsföretag adresserar en del av detta problem.

Generellt upplever representanterna att det är bra att formulera regelverk så att det finns flexibilitet att testa nya lösningar. Det lyfts att det behövs studier på hur och när krav korsar varandra och påverkar varandra, helt enkelt konsekvensstudie för olika kravställningar. Det konstateras också att det är viktigt att definiera samhällets funktionskrav. Vad är ett funktionskrav, det behövs också rangordna och prioritera vad som går före något annat.

Branschen/sektorn behöver ta fram material, metoder/hjälpmiddel för verifiering, som ska underlätta för såväl små som stora aktörer. Det kan handla om byggvägledning, standarder etc. Även byggnadsnämnder behöver förhålla sig till nya krav, samt känna sig trygga med sektorns verifieringsmetoder.

Den oacceptabla nivån bör fastställas, och detta bör också medföra tydligt ställda krav framför allt på det som är svårt att ändra i efterhand, t.ex. fönster, fasad. Ett förslag är att sortera i kraven och tydliggöra vad som är oförhandlingsbart. Det bör vara sådant som kan ge omedelbara allvarliga konsekvenser, där nämns brand och andra krav som om de ej uppfylls kan orsaka olyckor med katastrofala konsekvenser.

När kraven kan "motarbete" varandra behöver det finnas stöd för avvägning mot varandra, till exempel energi vs. dagsljus. Generellt är det viktigt att regelverken tar höjd för ombyggnation och renovering så att det möjliggörs utan oönskade konsekvenser, samt även väger in att vi har såväl små som stora aktörer som bygger. Gällande typhus, är kraven kompatibla med varandra så att detta möjliggörs.

Det är tydligt att krav inom olika områden ibland behöver vägas mot varandra, detta blir extra tydligt gällande renovering och ombyggnation av befintligt bestånd, samt gällande återbruk av material och produkter. Då kan också befintliga regelverk och standarder vara svåra att uppfylla, och inom detta område kan vi förvänta oss mer krav från samhället i framtiden.

Regelverken behöver också förhålla sig till framtiden och kommande krav. Till exempel cirkulärt byggande där det händer mycket väldigt snabbt.

Övergripande tankar gällande verifiering av funktionsregler:

Samhällskraven är en sak, sedan har Byggherren egna krav. Basen i regelverken måste vara en lägsta nivå. Det finns ett behov av att fundera på vad samhället har

för intresse gällande vissa krav - är de verkligen relevant för samhället att allt är uppfyllt med hängslen och livrem?

Det finns också byggherrar som tar för givet att alla deras krav uppfylls om du bygger enligt byggreglerna. Så är inte fallet då byggherrens krav ofta är högre än lägstanivån.

En positiv sak är att det möjligen finns en begynnande dialog gällande kravens viktighet, om alla de tekniska egenskapskraven ska ha samma vikt. Detta styr inte Boverket över och således ingår inget sådant arbete i Möjligheternas byggregler, men det uppfattas som positivt att dialogen kanske kommer igång.

Standardisering är en viktig del i metoder och arbetssätt för att uppfylla funktionskrav. Det är dock viktigt med balanserade grupper som arbetar fram standarder. Det finns exempel (gällande standard för bostadsutformning) där den tekniska kommittén som ser över standarden inte är överens om några detaljerade mått, vilket medfört att arbetet nu är pausat. Standarden måste beslutas i konsensus, vilket inte finns här.

Ett digitaliserat arbetssätt kan bidra till att vissa krav kan verifieras automatisk. Detta förutsätter att allt finns i digitalt format, såväl krav som de handlingar som ska granskas. Det finns exempel från hur man arbetar i Norge med att göra kraven maskintolkningsbara, där man har ett agilt arbetssätt i Direktoratet for Byggkvalitet (DiBK) som innebär att man tar små steg framåt. Sektorn har ett stort arbete att göra, då mycket av det som verifieras idag tas fram av sektorn. I Norge finns en strategi med målsättningen att ha en automatisk (digital) regelcheck för kanske upp till 70% av kraven.

Det konstateras också att formulering av regelverk, kontrollsystemet och standardisering är olika delar som behöver betraktas som en helhet. I flera olika sammanhang har aktörer i sektorn samt även kommunernas bygglovhandläggare och byggnadsinspektörer lyft fram att det finns ett stort behov av kompetenshöjning. En möjlighet är att ställa tydliga krav på kompetens som kanske då kan vara kopplad till byggnadsverkets komplexitet. Det finns flera aktörsgupper som lyfter att för lite kraft har lagts på utbildning av byggnadsinspektörer och bygglovhandläggare, vilket gör att kompetenser varierar kraftigt mellan olika personer. Flera bekräftade bilden att det som har lagts mycket kraft på, dvs de områden där det till exempel kommit många vägledning, det är också här byggnadsnämnderna lägger mycket kraft på att kolla. Exempelvis tillgänglighet och energi. Det framfördes erfarenheter att de många och ofta långa diskussionerna kommer inom områden som skulle kunna vara tydligare kravställda. Ett exempel är tillgänglighetsområdet

Gällande verifiering så är flera inne på att det behövs såväl ett system som handlar om "godtagbara" lösningar, liknande Byggforskserien som SINTEF ansvarar för (i Norge), samt också metoder/modeller för hur unika lösningar kan verifieras. Det konstaterades att AMA i princip fyller viss del av den förstnämnda funktionen med verifierade lösningar, eller skulle kunna göra.

Det sistnämnda kan vara sektorsframtagna branschregler eller liknande, där det då behöver finnas en modell/ramverk för hur en godkänd sådan tas fram. Detta för att såväl sektorns aktörer som byggnadsnämnder känner förtroende för metoden.

(Jmfr Säker Vatten)

I rapporten från Standardiseringsprojektet (se avsnitt 5.2) finns resultatet från den fördjupade dialog som genomfördes som grund till förslaget till strategi, där

behoven av olika standarder och sektorsnormer tydliggörs.

Några ytterligare tankar som har lyfts fram gäller koppling till andra delar i helhetsbilden, och det är till exempel att det är viktigt med oberoende i kontrollprocessen. Det handlar inte bara om kompetens, det finns andra parametrar som styr också.

Flera aktörer lyfter en utmaning med glappet mellan det som projekteras och det som verkligen byggs. Det finns en tendens att minska projekteringsinsatsen och jobba mer med "löses på plats", vilket innebär att vissa detaljer i byggandet löses av personer utan den kompetens som krävs. Det är viktigt att kontrollera vad som faktiskt byggs, inte bara det som projekteras.

6.4. Sammanfattande reflektioner gällande regelverk, standarder, kontrollsystem och arbetssätt

Det är tydligt att byggsektorn i Sverige behöver en tydligare målbild – var vill vi vara 2030 och framåt? Detta innebär rimligen att sektorn då behöver en gemensam målbild med Boverket och andra myndigheter/kravställare. Eftersom byggregel- och kontrollsystemet består av så många olika aktörer så blir det svårt att göra en systemförflyttning om inte aktörerna har en gemensam vision och målsättning. En nyckel när vi pratar målbild är att vi behöver prata om hur vi ser att regler, standarder, branschnormer, handböcker m.m. ska tillämpas i praktiken av olika målgrupper. Det är troligen inte rimligt att skriva regler och standarder som kan läsas av vem som helst. Regler eller standarder riktat mot småhusbyggaren, rörmokaren, expertkonsulten eller den som utvecklar ett energiberäkningsverktyg är svårt att skriva på rätt nivå så att den passar alla. Däremot ska förstås alla efterleva gällande regler, aktuella standarder och relevanta branschnormer. Detta bör kunna ske om man följer tillämpningsanvisningar eller använder verktyg som i sig går i god för att man efterlever gällande krav. Kravställning kan då i regler, standarder m.m. formuleras så att de är rättssäkra, främjar innovation och hållbar utveckling, samt är utformade så att regelverket inte behöver göras om från grunden när till exempel klimatkrav eller krav på cirkularitet ökar. De som har rätt kompetens och kunskap kommer att kunna jobba direkt i systemet. Så är det redan idag bland konstruktörer – där man t.ex. använder beräkningsprogram som är "eurocode-compliant" utan att behöva gå in och läsa själva standarder annat än vid särskilda tillfällen.

Det är också viktigt att se att vi kommer ha kvar olika frågeställningar även om sektorn tar över en del komponenter i systemet. Det är viktigt att titta på hur vi kan formulera funktionskrav väl, som är mätbara, och hur vi säkerställer att acceptabla lösningar får erkända status som "route to compliance" för "dussinbyggnader" utan att förhindra att vi kan jobba innovativt i de unika projekten. Det sistnämnda kommer högst sannolikt att bli viktigare i takt med att klimatkraven ökar – vi ser redan att det är många målkonflikter mellan olika stuprörskrav i byggregler och mot kostnaderna. Myndigheter, standardiseringsorganisationer och sektorn behöver jobba tillsammans, inte i stuprör. Konsekvenser gällande kostnader men också olika hållbarhetsaspekter behöver utvärderas successivt, så att kraven tillsammans inte försvårar för att bygga en bra helhet.

Vi ser inte att något land har hittat en optimal lösning på byggregel- och kontrollsystemet, och varje land har unika förutsättningar och historia. En "game changer" är dock att digitaliseringen har kommit långt och att den har potential att skära byggregler, standarder och branschnormer på nya sätt. Kan vi kombinera nya arbetsprocesser med digitalisering är vår bedömning att vi skulle kunna få en helt annan potential i regel- och kontrollsystemet. Det pågår en stor mängd forskning, innovation och utveckling i sektorn för att skapa tillgång till digital data, användargränssnitt för utbyte av information, testmiljöer för att arbeta i en digital kontext i såväl byggprojekt som avseende verifiering av krav. Inte minst inom programmet Smart Built Environment pågår flera projekt som förflyttar kunskap, teknik och arbetssätt framåt, och här finns en möjlighet att ta del av resultat för implementering samt även möjlighet att söka medel för fortsatt arbete. Gällande sektorns ökade möjligheter och ansvar för verifiering av att kraven uppfylls, så är det av största vikt att nyttja digitaliseringen som "game changer", samt att snarast utveckla och testa verifieringsmetoder liknande till exempel Byggforskserien samt också ta fram förslag på pålitliga metoder för att verifiera unika lösningar i projekt där detta behövs. Genom att ha ett agilt arbetssätt utveckla och testa olika delar ges möjlighet till en successiv utveckling som gör att sektorn kan ta små steg mot den målbild som ställs upp. Enligt en rapport från Smart Built Environment, har fyra områden kopplat till policy och regelverk identifierats; Standarder för dataformat och datadelning, Verksamhetsutveckling som digitaliseringen förutsätter, Sektorsspecifika lagar och regelverk som försvårar samt Behovsanpassad mandatfördelning. Dessa områden bör sektorn arbeta vidare med. Vissa delar kommer tas vidare inom ramen för Smart Built Environment. Vi tror att arbetet med de delar som handlar om modeller för godkända lösningar samt metoder för verifiering behöver drivas gemensamt av de aktörsgrupper i sektorn som både har kunskap om nuvarande processer och påverkas av förändrade arbetssätt. Detta sker lämpligen i samarbete mellan branschorganisationer, företag och akademi.

Verksamhetsbeskrivning

Samhällsbyggandets regelforum

September 2023

Samhällsbyggandets regelforum – verksamhetsbeskrivning

Denna verksamhetsbeskrivning har upprättats av styrgruppen för Samhällsbyggandets regelforum och antogs den 28 september 2023.

Vision

“Ett modernare, effektivare och mer innovativt samhällsbyggande med helhetssyn, kvalitet, hållbarhet och långsiktighet som ledstjärnor.”

Mission

”Samhällsbyggandets regelforum är *sektorns* gemensamma plattform för samordning av gemensamma strategiskt viktiga frågor med stor betydelse för sektorn, med fokus på regelverk och standarder.

Strategi

Samhällsbyggandets regelforum arbetar med analys och rapportering (information och kommunikation) för att bevaka och bidra till genomtänkta regelverk som berör sektorn. Arbetet ska bidra till att regelverken främjar nya lösningar och innovation, samtidigt som det säkerställer långsiktiga hållbara kvaliteter för det allmänna intresset, för boende och brukare och ett konkurrenskraftigt näringsliv.

Syftet med Samhällsbyggandets regelforum är att uppnå ett hållbart, effektivare och mer innovativt samhällsbyggande genom att med en samlad kraft på en övergripande nivå påverka och bidra till sektorns hantering av nya regler. Syftet är också att verka för att standardiseringsarbetet i sektorn fungerar väl. I dessa frågor utgör Regelforum en tydlig gemensam samtalspart mot beslutsfattare i uttalade frågor och utifrån överenskomna principer och budskap.

Strategin med arbetet är initialt att inom respektive område:

1. *Nya regler och förändring av regler som berör sektorn, nationellt och EU* – vara en gemensam röst och samla branschen, genom att driva utpekade frågor. Samordna och identifiera behov när reglerna går från preciserade krav till funktionskrav i de nya byggreglerna och arbeta för tydliga principer och ramar för verifiering av lagkrav, som ger sektorn tydlighet och förutsägbarhet.
2. *Standardiseringsarbete i sektorn* – verka för en bred representation med rätt expertkompetens och balans mellan olika intressen inom prioriterade standardiseringsområden. Ta fram prioriterade områden på kort och lång sikt.
3. *Omvärldsbevakning* - löpande identifiera, kartlägga och följa prioriterade och strategiskt viktiga frågor att hantera inom Regelforum.

Inriktningsmål

Inriktningen för vad arbetet i Regelforum ska åstadkomma är, indelad i 2 delar 1) nya regelverk och verifiering och 2) standardisering och branschstandarder. Arbetet i Regelforum sker med följande inriktningsmål:

1. **Lagar och Byggregler samt verifiering:**
 - Förutsägbara - lika tolkning
 - Möjliggörande - flexibla byggnadsverk
 - Främjar kvalitet och hållbart byggande
 - Tydlig och logisk ansvarsfördelning
 - Minskat antal regler
 - Förutsägbar verifiering och uppföljning av regler
 - Digitalisering nyttjas för att uppnå ovanstående
2. **Standardisering och branschstandarder**
 - Bred representativitet och påvisat ökat engagemang
 - Balans mellan olika intressen och bevaka allmänintresset
 - Digitalisering nyttjas för att uppnå ovanstående

Utifrån inriktningsmålen sätts tidsatta och utvecklade målsättningar i framtagandet av en årsplan.

Forumets roll och uppdrag

Regelforum har en samordnande funktion och företräder en stor del av sektorns aktörer i uttalade frågor.

Regelforum ska arbeta strategiskt med att samla och lyfta principiella frågor.

Regelforum ska:

- Utgöra en plattform för samordning, samverkan, omvärldsbevakning och diskussion
- Arbeta med strategiska övergripande frågeställningar med målet att vara med och påverka tidigt
- Ta fram gemensamma övergripande/principiella ståndpunkter inom utpekade frågor
- Bedriva påverkansarbete och samarbeta med beslutsfattare och myndigheter om utpekade *principiella frågeställningar*
- Vara en gemensam samtalspart, i utpekade frågor, för sektorn mot beslutsfattare, myndigheter och andra aktörer
- Identifiera och lyfta behov och initiera djupare arbete i form av strategier och projekt
- Genomföra analyser
- Kontinuerligt kommunicera med sektorn, myndigheter och andra berörda organisationer gällande Regelforums arbetet och samarbete.

Kopplat till de nya byggreglerna och sektorns ansvar är Regelforums funktion mer specifikt:

- **Samla behov och glapp** som identifieras av sektorns aktörer till följd av avsaknad av vägledning och standarder med anledning av det nya regelverket- i relation till Boverkets gränssnittsanalys - och lyfta detta
- Verka för tydliga **principer och processer** för nya (och befintliga) verifieringsmetoder, branschstandarder, standarder

Regelforum ska inte utgöra remissinstans eller besvara remisser.

Vilka frågor Regelforum ska ha fokus på det kommande året fastställs årligen i en årsplan.

Medlemmar

Regelforums medlemmar består av branschorganisationer som representerar en bredd av företag/aktörer. (ej företag)

Initiativtagare och styrgruppsmedlemmar; Byggföretagen, Byggherrarna, Byggmaterialindustrierna, Fastighetsägarna, Innovationsföretagen, Installatörsföretagen, IQ Samhällsbyggnad, Sveriges Allmännyttan, Trä- och möbelföretagen.

Ytterligare medlemmar är välkomna i Regelforum. Förutsättningar och mandat för dessa sätts separat.

Nyttan för medlemmar

Medlemskap i Samhällsbyggandets Regelforum ger följande nytta:

- Möjlighet att delta i samverkan med övriga medlemmar i Regelforum genom erfarenhetsutbyte och diskussion om regler och standarder.
- Bidra till utvecklingen nya krav och regelverk som berör sektorn
- Möjlighet att påverka policyutvecklingen för sektorn i stort i Regelforums frågor
- Resursförstärkning- respektive organisation får stöd i det egna påverkansarbetet i de specifika frågor som hanteras inom Regelforums hägn

Organisation

Regelforum är ett **forum** som drivs under IQS samhällsbyggnad på uppdrag av Initiativtagarna. Årligen görs en utvärdering av organisationsform för att bedöma om organisationsstrukturen ska ändras.

Målet är att Regelforum ska finnas långsiktigt så länge behovet kvarstår.

I all extern kommunikation används begreppet forum, ansvarig benämns verksamhetsledare.

Fokusgrupper kan tillsättas för att ta fram förslag eller ståndpunkter i olika sakfrågor.

Styrgruppen för Regelforum tar beslut om tillsättandet och avskaffandet av fokusgrupper.

Budget och finansiering

Beroende på omfattning av verksamheten kan budget och finansiering variera. Regelforum finansieras primärt genom medlemsavgifter.

Modell för finansiering och medlemsavgifter tas fram separat i bilaga (1) till detta dokument.

Samhällsbyggandets Regelforums årsplan 2024

Samhällsbyggandets Regelforum är sektorns gemensamma plattform för samordning av gemensamma strategiskt viktiga frågor med stor betydelse för sektorn, med fokus på regelverk och standarder. Vilka frågor Regelforum ska ha fokus på fastställs i en årsplan.

Ett modernare, effektivare och mer innovativt samhällsbyggande med helhetssyn, kvalitet, hållbarhet och långsiktighet som ledstjärnor.

Syftet med Samhällsbyggandets Regelforum är att uppnå ett hållbart, effektivare och mer innovativt samhällsbyggande genom att med en samlad kraft på en övergripande nivå påverka och bidra till sektorns hantering av nya regler. Syftet är också att verka för att standardiseringsarbetet i sektorn fungerar väl. I dessa frågor utgör Regelforum en tydlig gemensam samtalspart mot beslutsfattare i uttalade frågor och utifrån överenskomna principer och budskap, initialt att inom tre områden:

1. Nya regler och förändring av regler som berör sektorn, nationellt och EU – vara en gemensam röst och samla branschen, genom att driva utpekade frågor. Samordna och identifiera behov när reglerna går från preciserade krav till funktionskrav i de nya byggreglerna och arbeta för tydliga principer och ramar för verifiering av lagkrav, som ger sektorn tydlighet och förutsägbarhet.
2. Standardiseringsarbete i sektorn – verka för en bred representation med rätt expertkompetens och balans mellan olika intressen inom prioriterade standardiseringsområden. Ta fram prioriterade områden på kort och lång sikt.
3. Omvärldsbevakning - löpande identifiera, kartlägga och följa prioriterade och strategiskt viktiga frågor att hantera inom Regelforum.

Samhällsbyggandets Regelforum arbetar med analys och rapportering (information och kommunikation) för att bevaka och bidra till genomtänkta regelverk som berör sektorn. Arbetet ska bidra till att regelverken främjar nya lösningar och innovation, samtidigt som det säkerställer långsiktiga hållbara kvaliteter för det allmänna intresset, för boende och brukare och ett konkurrenskraftigt näringsliv.

Övergripande prioriteringar

Under 2024 är implementering av Boverkets nya byggregler och att Stärka Samhällsbyggandets Regelforum de övergripande prioriteringarna.

Implementering av Boverkets nya byggregler

- Samla behov och glapp som identifieras av sektorns aktörer till följd av avsaknad av vägledning och standarder med anledning av det nya regelverket- i relation till Boverkets gränssnittsanalys - och lyfta detta.
- Verka för tydliga principer och processer för nya (och befintliga) verifieringsmetoder, branschstandarder, standarder och handböcker mm.

Stärka Samhällsbyggandets Regelforum

- För att bredda vår förankring, kompetens och stärka vår legitimitet behöver vi få fler partners.
- För att öka vårt ekonomiska utrymme är att bli fler en väg framåt.
- Fortsätta vara en gemensam röst mot politik, myndigheter och sektorns övriga aktörer för att stärka vår roll i sektorn.

Organisation och styrning

Regelforum är ett forum som drivs under IQ Samhällsbyggnad på uppdrag av Initiativtagarna som också utgör styrgruppen för Regelforum. Under 2024 finns möjlighet för fler branschorganisationer att bli partners i Samhällsbyggandets Regelforum, se mer under rubriken *Partners*.

Årligen görs en utvärdering av organisationsform för att bedöma om organisationsstrukturen ska ändras. Målet är att Regelforum ska finnas långsiktigt så länge behovet kvarstår. I extern kommunikation används begreppet forum, ansvarig benämns verksamhetsledare. Fokusgrupper kan tillsättas för att ta fram förslag eller ståndpunkter i olika sakfrågor. Styrgruppen för Regelforum tar beslut om tillsättandet och avskaffandet av fokusgrupper

Kansliet består under 2024 av en verksamhetsledare på 30%, en biträdande verksamhetsledare på 20% och övrigt stöd för tex kommunikation och event på ca 8%. Om flera partners ansluter kommer de tillkommande medlen i första hand prioriteras för kommunikation.

Kommunikation och event

För att skapa förtroende och öka kännedomen i sektorn behöver vi en regelbunden och öppen kommunikation. Kansliet ansvarar för att vi har en uppdaterad hemsida och ett kontinuerligt nyhetsbrev som i bästa fall kompletteras mellan nyhetsbreven vid relevanta händelser.

Vi ska bedriva omvärldsbevakning och med det löpande identifiera, kartlägga och följa prioriterade och strategiskt viktiga frågor att hantera inom Regelforum.

Regelforum har under 2024 som uppdrag att förbereda sektorns aktörer på hanteringen och tillämpningen av Boverkets nya byggregler. För att kunna genomföra det kommer Regelforum att delta på andras event, samordna och anordna egna event, workshops mm.

Under 2024 har vi begränsade resurser och därför har styrgruppens representanter huvudansvar för Samhällsbyggandets Regelforums debatt- och påverkansarbete, det inkluderar externt deltagande och kommunikation. Kansliet bistår i den mån det är möjligt med förberedelser och underlag.

Samverkan

Under 2024 behöver vi utöka samverkan med Svensk Byggtjänst, SKR, Boverket, SIS med flera. Detta för att undvika dubbelarbete och krokar kopplat till Boverkets nya byggregler. Tillsammans med andra behöver vi verka för att:

- det tas fram en struktur/modell för att klara implementeringen.

- se till att delar av vår standardiseringsstrategi implementeras av oss eller andra i sektorn samt fördela rollerna och ansvaren mellan oss.
- skapa ordning och reda bland regler och standarder på olika nivåer.
- en digital plattform för regler, standarder och branschpublikationer finns tillgänglig.
- reglerna tillämpas enhetligt och att motverka kommunala sär tolkningar.
- ett projekt genomförs tillsammans med flera aktörer för att testa hur Boverkets nya byggregler kommer falla ut i verkligheten.

Partners

Från och med 2024 erbjuder vi organisationer att bli partners i Samhällsbyggandets Regelforum. Som partner i Samhällsbyggandets Regelforum erbjuder vi organisationer vara med och aktivt påverka utvecklingen av nya krav och regelverk som berör sektorn. Det vi lovat är:

- Månadsvis information om pågående arbete inom Regelforum och regel- och standardiseringsarbeten.
- Tillgång till vår plattform för dialog och information. Du har möjlighet att bidra med din organisations synpunkter, kunskaper och förslag till vårt kansli och styrgrupp.
- Nära dialog med styrgrupp och kansli genom att två gånger per år bjudas in att delta i partnermöte.
- Möjlighet att delta i ämnesvisa fokus- och expertgrupper med övriga medlemmar i Samhällsbyggandets Regelforum för erfarenhetsutbyte samt diskussion.
- Möjlighet att påverka policyutvecklingen för sektorn inom de frågor som hanteras av Regelforum.
- Värdefull information som kan användas till stöd i det egna påverkansarbetet.

Mål 2024

- ❖ Tillsammans med aktörer i sektorn ha samlat behov och glapp till följd av avsaknad av vägledning och standarder med anledning av Boverkets nya byggregler.
- ❖ Ha verkat för tydliga principer och processer för nya (och befintliga) verifieringsmetoder, branschstandarder, standarder och handböcker mm.
- ❖ Ha informerat och förberett sektorns aktörer på Boverkets nya byggregler.
- ❖ Rekryterat minst tio bransch- och intresseorganisationer till att bli partners till Samhällsbyggandets Regelforum